

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2025. gada 29. decembrī

Tiesa šādā sastāvā: senators referents Aivars Uminskis, senatores Anita Poļakova un Inguna Radzeviča

rakstveida procesā izskatīja krimināllietu sakarā ar Vidzemes prokuratūras prokurores Daigas Langinas kasācijas protestu un apsūdzētā /Persona A/ (*/Persona A/*) kasācijas sūdzību par Vidzemes apgabaltiesas 2023. gada 3. novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Vidzemes rajona tiesas 2022. gada 7. decembra spriedumu

[1.1] /Persona A/, dzimis /Datums A/,

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 175. panta ceturtajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 3 gadiem un probācijas uzraudzību uz 1 gadu;

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 185. panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 4 mēnešiem.

Saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo, trešo un ceturto daļu /Persona A/ noteikts galīgais sods brīvības atņemšana uz 3 gadiem 2 mēnešiem un probācijas uzraudzība uz 1 gadu.

[1.2] /Persona B/ (*/Persona B/*), dzimis /Datums B/,

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 20. panta ceturtajā daļā un 175. panta ceturtajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 2 gadiem 8 mēnešiem un probācijas uzraudzību uz 1 gadu.

[2] Ar pirmās instances tiesas spriedumu

[2.1] /Persona A/ atzīts par vainīgu un sodīts pēc Krimināllikuma 175. panta ceturtais daļas par svešas kustamas mantas slepeni nolaupīšanu (zādzību) lielā apmērā, iekļūstot telpā, kas izdarīta personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās;

atzīts par vainīgu un sodīts arī pēc Krimināllikuma 185. panta pirmās daļas par svešas mantas tīšu iznīcināšanu un bojāšanu.

[2.2] /Persona B/ atzīts par vainīgu un sodīts pēc Krimināllikuma 20. panta ceturtais daļas un 175. panta ceturtais daļas par svešas kustamas mantas slepenas zādzības lielā apmērā, iekļūstot telpā, kas izdarīta personu

grupā pēc iepriekšējas vienošanās, atbalstīšanu.

[3] Ar Vidzemes apgabaltiesas 2023. gada 3. novembra spriedumu, iztiesājot krimināllietu sakarā ar apsūdzētā /Persona A/, viņa aizstāves zvērinātas advokātes Ineses Baikovskas, apsūdzētā /Persona B/ un viņa aizstāvja zvērināta advokāta Viktora Matvejeva kasācijas sūdzībām, Vidzemes rajona tiesas 2022. gada 7. decembra spriedums atcelts daļā par /Persona A/ atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 175. panta ceturtās daļas, /Persona B/ atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 20. panta ceturtās daļas un 175. panta ceturtās daļas, kā arī par /Persona A/ noteikto galīgo sodu.

Ar apelācijas instances tiesas spriedumu

[3.1] /Persona A/ atzīts par vainīgu Krimināllikuma 15. panta ceturtajā daļā un 175. panta ceturtajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 2 gadiem 9 mēnešiem un probācijas uzraudzību uz 1 gadu.

Saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo, trešo un ceturto daļu /Persona A/ noteikts galīgais sods brīvības atņemšana uz 2 gadiem 11 mēnešiem un probācijas uzraudzība uz 1 gadu.

[3.2] /Persona B/ atzīts par vainīgu Krimināllikuma 20. panta ceturtajā daļā, 15. panta ceturtajā daļā un 175. panta ceturtajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 2 gadiem 5 mēnešiem un probācijas uzraudzību uz 1 gadu.

Pārējā daļā pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts.

[4] Par Vidzemes apgabaltiesas 2023. gada 3. novembra spriedumu prokurore D. Langina iesniegusi kasācijas protestu, kurā lūgusi atcelt apelācijas instances tiesas spriedumu daļā par apsūdzētā /Persona A/ atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 15. panta ceturtās daļas un 175. panta ceturtās daļas un galīgo sodu, par apsūdzētā /Persona B/ atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 20. panta ceturtās daļas, 15. panta ceturtās daļas un 175. panta ceturtās daļas un šajā daļānosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas protestā izteikto lūgumu prokurore pamatojusi ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[4.1.] Atceļot pirmās instances tiesas spriedumu un kvalificējot apsūdzētā /Persona A/ darbības pēc Krimināllikuma 15. panta ceturtās daļas un 175. panta ceturtās daļas, bet apsūdzētā /Persona B/ darbības – pēc Krimināllikuma 20. panta ceturtās daļas, 15. panta ceturtās daļas un 175. panta ceturtās daļas –, tiesa nepamatoti piemērojusi Krimināllikuma 15. panta ceturto daļu.

Atzīstot, ka zādzība nav izdarīta līdz galam no apsūdzēto gribas neatkarīgu iemeslu dēļ, apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā, ka cietušajai piederošās mantas bija saliktas somā, bet seifs ar tur esošajām mantām veikala telpās pārvietots no vienas vietas uz citu, proti, cietušajai piederošā manta zādzības nolūkā jau bija iegūta un tā atradās apsūdzēto rīcībā, taču viņi nepaspēja to paņemt līdzi, jo notikuma vietā ieradās apsardzes darbinieks.

[4.2] Apelācijas instances tiesa, nosakot sodu, nepamatoti nav konstatējusi apsūdzēto atbildību pastiprinošo apstākli saskaņā ar Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 17. punktu – noziedzīgu nodarījumu izdarījusī persona sniegusi apzināti nepatiesu liecību –, turklāt atzinumu par šī atbildību pastiprinošā apstākļa neesību nav pamatojusi.

Tiesa nav ņēmusi vērā, ka apsūdzētā /Persona A/ tiesā sniegtās liecības par faktiskajiem apstākļiem ir pretrunā ar pirmstiesas izmeklēšanā sniegtajām, savukārt apsūdzētais /Persona B/ apzināti nepatiesas liecības sniedzis gan pirmstiesas izmeklēšanā, gan lietas izskatīšanā tiesā.

[5] Par Vidzemes apgabaltiesas 2023. gada 3. novembra spriedumu apsūdzētais /Persona A/ iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdzis mīkstināt viņam noteikto sodu, norādot, ka, ievērojot viņa sadarbību ar tiesībsargājošajām iestādēm, viņa pārvietošana no izmeklēšanas cietuma uz ieslodzījuma vietu radītu draudus viņa dzīvībai.

Motīvu daļa

[6] Kasācijas instances tiesas kompetencē izskatāmajā lietā ir sniegt atbildi, vai apelācijas instances tiesa: 1) apsūdzēto darbības pareizi kvalificējusi kā Krimināllikuma 175. panta ceturtajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma mēģinājumu; 2) nekonstatējot Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 17. punktā paredzēto atbildību pastiprinošo apstākli, pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 564. panta ceturtais daļas pārkāpumu.

[6.1] Senāts atzīst, ka, lai noteiktu to, vai, kvalificējot apsūdzēto darbības, pareizi piemērota Krimināllikuma 15. panta ceturtais daļa, vispirms ir sniedzama atbilde uz jautājumu, kad svešas kustamas mantas nolaupīšana ir uzskatāma par pabeigtu noziedzīgu nodarījumu.

Pirmās instances tiesa, atzīstot /Persona A/ par vainīgu Krimināllikuma 175. panta ceturtajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā, bet /Persona B/ – Krimināllikuma 20. panta ceturtajā daļā un 175. panta ceturtajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā –, norādījusi, ka izskatāmajā lietā svešas kustamas mantas nolaupīšana ir atzīstama par pabeigtu noziedzīgu nodarījumu.

Savukārt apelācijas instances tiesa atzinusi, ka apsūdzētajiem inkriminētajās darbībās pabeigts noziedzīgs nodarījums konstatēts nepamatoti. Tiesa norādījusi, ka apsūdzētie nav īstenojuši visas Krimināllikuma 175. panta ceturtajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes, proti, zādzība nav izdarīta līdz galam no apsūdzēto gribas neatkarīgu iemeslu dēļ, jo mantas nolaupīšanu pārtrauca apsardzes darbinieks.

[6.1.1] Saskaņā ar Krimināllikuma 15. panta pirmo daļu par pabeigtu atzīstams noziedzīgs nodarījums, ja tam ir visas šajā likumā paredzētās noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes, savukārt saskaņā ar minētā panta ceturto daļu par nozieguma mēģinājumu atzīstama apzināta darbība (bezdarbība), kas tieši vērsta uz tīšu tā izdarīšanu, ja noziegums nav izdarīts līdz galam no vainīgā gribas neatkarīgu iemeslu dēļ.

Likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 19.¹ pants, kas stājās spēkā 2008. gada 11. jūnijā, noteic, ka svešas kustamas mantas nolaupīšana uzskatāma par pabeigtu noziedzīgu nodarījumu ar brīdi, kad persona to prettiesiski ieguvusi, neatkarīgi no tā, vai šai personai bija iespēja rīkoties ar attiecīgo mantu kā ar savu.

Definējot pabeigtu svešas kustamas mantas nolaupīšanu, likumdevējs ir īpaši uzsvēris, ka mantas nolaupīšanas pabeigšanas moments nav atkarīgs no tā, vai personai bija iespēja rīkoties ar attiecīgo mantu kā ar savu, bet izšķirošais ir mantas iegūšanas moments.

Iepriekš tiesu praksē bija atzīts, ka „svešas mantas nolaupīšana zādzības, laupīšanas, krāpšanas vai piesavināšanās veidā ir pabeigts noziedzīgs nodarījums ar brīdi, kad vainīgais mantu prettiesiski ieguvis savā valdījumā, rodot brīvu iespēju ar to rīkoties pēc sava ieskata” (*Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnuma 2001. gada 14. decembra lēmuma Nr. 3 „[Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu](#)” 1.7. punkts*).

Paužot kritiku zādzības uzskatīšanai par pabeigtu tikai ar brīdi, kad personai rodas reāla iespēja ar prettiesiski paņemto mantu rīkoties pēc saviem ieskatiem, profesors Uldis Krastiņš norādījis, kakustamas mantas nolaupīšanas objektīvās puses pazīmes tiek realizētas ar mantas prettiesiskas paņemšanas brīdi, kad cietušajai personai ir zudusi iespēja rīkoties ar viņa īpašumā vai valdījumā esošo mantu. Mantas nolaupīšanas objekts ir cietušā mantiskās intereses, kas tiek aizskartas ar brīdi, kad mantu vainīgais prettiesiski paņēmis no cietušā valdījuma. Turpmākā rīcība ar nolaupīto manu un reāla labuma gūšana no tās atrodas ārpus mantas nolaupīšanas sastāva robežām (sk. *Krastiņš U. Mantisko nodarījumu teorētiski praktiski kvalifikācijas jautājumi. Jurista Vārds, 22.11.2005., Nr. 44 (399)*).

Ņemot vērā tiesību doktrīnā pausto, likumdevējs mainīja mantas nolaupīšanas pabeigtības izpratni, pabeigtību saistot nevis ar reālu iespēju vainīgajam rīkoties ar iegūto mantu pēc tās prettiesiskas paņemšanas, bet gan ar mantas iegūšanu savā valdījumā, kad cietušajam zudušas valdījuma, lietojuma un rīcības iespējas ar šo mantu, tas ir, zudušas visas tiesiskās iespējas realizēt savas īpašuma tiesības uz prettiesiski paņemto mantu.

Arī judikatūrā atzīts, ka mantas nolaupīšanas pabeigšanas brīdis ir tad, kad cietušais ir zaudējis fizisku varu pār mantu, bet vainīgais ieguvis varu pār lietu un parādījis gribu šo lietu paturēt kā savu. Griba paturēt šo lietu kā savu

nav identiska ar iespēju rīkoties ar mantu kā savu. Lai konstatētu, vai persona ir zaudējusi un ieguvusi fizisku varu pār lietu, izrādījusi gribu paturēt šo lietu kā savu, izšķiroša nozīme ir notikuma faktisko apstākļu noskaidrošanai, kuru pamatā ir iegūtie, pārbaudītie un novērtētie pierādījumi. Par gribu paturēt lietu kā savu var liecināt ne tikai liecības, bet arī noskaidrotā personas rīcība (*Senāta 2010. gada 21. decembra lēmums lietā Nr. 11410036809, SKK-516/2010*).

Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka likumā un tiesu praksē ir sniegta skaidra mantas nolaupīšanas pabeigšanas definīcija, taču pastāv neviennozīmīga izpratne, ar kuru brīdi atzīstams, kad vainīgais prettiesiski ieguvis mantu.

Profesors Pauls Mincs apkopojis trīs tiesību doktrīnā pastāvošas teorijas zādzības mēģinājuma nošķiršanai no pabeigtas zādzības, balstoties uz mantas atņemšanas momentu: 1) pieskaršanās teorija, kur zādzības pabeigtība tiek saistīta jau ar brīdi, kad zaglis, piemēram, ielicis roku upura kabatā un pieskāries viņa naudas makam; 2) aiznešanas teorija, kas ilustrēta ar gadījumu, kad zaglis satvēris naudas maku un aiznes to sev līdzī; 3) satveršanas teorija, kad zādzība uzskatāma par pabeigtu ar brīdi, kad zaglis satvēris naudas maku, bet nav paguvjis to izvilkēt no kabatas.

Profesors norādījis, ka pirmā norādītā teorija atzīstama par nepareizu, jo zādzības pabeigtības moments tiek saskatīts pārāk agri, ievērojot to, ka mantas valdīšana vēl nav aizskarta, proti, šādas darbības neizraisa izmaiņas īpašuma sfērā, un šajā stadijā nevar pārliecinoši noteikt nolūku, kas vada personu. Tāpat par nepareizu atzīstama otrā teorija, jo zādzības pabeigtības brīdis saskatīts pārāk vēlā momentā, kad jau tiek realizēta uz vainīgo pārgājusi faktiskā valdīšana. Aiznešanas teorijas trūkums saskatīts arī tajā apstākļī, ka nav saprotams, kādā attālumā manta jāaiznes, lai varētu uzskatīt, ka nolaupīšana notikusi. Šāda teorija sakrīt ar iepriekšējo tiesu praksi, kad bija nepieciešams konstatēt reālu iespēju vainīgajam rīkoties ar iegūto mantu pēc tās prettiesiskas paņemšanas.

Par pareizu tiesību doktrīnā atzīta satveršanas teorija, saskaņā ar kuru mantas nolaupīšana ir pabeigta ar brīdi, kad manta pārgājusi no cietušās personas valdījuma vainīgās personas valdījumā. Saskaņā ar šo teoriju mantas atņemšanas nobeigumam pietiek konstatēt personas, pie kuras manta atradusies, valdīšanas izbeigšanos, un valdīšanas pāriešanu mantas atņēmējam. Attiecībā uz zādzību no dzīvokļa profesors P. Mincs atzinis, ka parasti valdīšanas izbeigšanās un tā pāreja atņēmējam sakrīt, bet iespējams arī vairāk vai mazāk ilgstošs starplaiks, tādēļ ikviens mantas nolaupīšanas gadījums jāvērtē individuāli, un noteicošā loma jautājuma izlemšanā ir tiesai, kas var izvērtēt visus nodarījuma apstākļus (sk. *Mincs P. Krimināltiesību kurss. Sevišķā daļa. Ar V. Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 319., 322. lpp.; Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 2006, 113.-115. lpp.; Krastiņš U. Mantisko nodarījumu teorētiski praktiski kvalifikācijas jautājumi. Jurista Vārds, 22.11.2005., Nr. 44 (399)*).

Turklāt Senāts norāda, ka, noskaidrojot, kad mantas iegūšana uzskatāma par notikušu, ņemams vērā arī civiltiesībās nostiprinātais.

Atbilstoši Civillikuma 879. pantam ķermeniskas lietas valdījuma iegūšanai ir nepieciešams, pirmkārt, ņemt to savā varā, t. i., izdarīt tādu fizisku darbību, ar kuru tas, kas valdījumu grib iegūt, tā pakļauj lietu savai fiziskai varai, ka vienīgi viņš var pēc savas gribas to ietekmēt, bet, otrkārt – ar varā ņemšanu saistīta griba paturēt šo lietu kā savu.

Saskaņā ar Civillikuma 883. pantu kustamu lietu varā ņemšana uzskatāma par notikušu: 1) kad tas, kas vēlas iegūt lietas valdījumu, saņem to savās rokās; 2) kad tā krīt viņa slazdos vai tīklos; 3) kad viņš tai pieliek sargu; 4) kad to uz viņa pavēli nodod citai personai – viņa vietniekam; 5) kad to nones ieguvēja aizņemtās telpās; 6) kad ieguvējam nodotas to telpu atslēgas, kurās lieta atrodas; 7) kad viņš uzliek zīmi lietai, kas vairs neatrodas cita valdījumā.

Ievērojot, ka iespēja rīkoties ar mantu nav zādzības juridiskās pabeigtības priekšnoteikums, Senāts atzīst, ka zādzība uzskatāma par pabeigtu brīdī, kad vainīgais fiziski ieguvusi faktisko varu pār mantu un viņš kā vienīgais to pēc savas gribas var ietekmēt, nevis tikai tad, kad tai rodas reāla iespēja ar šo mantu rīkoties pēc saviem iesakiem.

Vienlaikus vērtējot, vai persona ir ieguvusi faktisko varu, viens no būtiskākajiem ir pašas mantas raksturojums, proti, vai tā ir neliela un viegli pārvietojama, vai arī lielgabarīta un smaga.

Attiecībā uz nelieliem un viegli pārvietojamiem priekšmetiem, piemēram, naudu, juvelierizstrādājumiem, mobilajiem telefoniem vai citiem līdzīgiem priekšmetiem vainīgā persona fiziski iegūst faktisko varu pār mantu atšķirīgi no grūti pārvietojamiem priekšmetiem.

Priekšmeta fiziska satveršana, ievietošana somā, kabatā vai citādas fiziskas kontroles iegūšana pār svešu mantu, nodrošina, ka vainīgais faktisko varu pār mantu iegūst nekavējoties un tikai viņš pēc savas gribas to var ietekmēt.

Savukārt attiecībā uz smagiem, apjomīgiem un grūti pārvietojamiem priekšmetiem, piemēram, automašīnām, mēbelēm faktiskā vara tiek iegūta pakāpeniski, veicot vairākas darbības, kas vērstas uz faktiskās varas pār mantu pārņemšanu, piemēram, priekšmeta pārvietošanu ārpus īpašnieka faktiskās ietekmes zonas, iekraušanu transportlīdzeklī, u. tml. Faktiskā vara tiek atzīta par iegūtu brīdī, kad vairāku darbību kopums objektīvi norāda uz personas fizisku kontroli pār attiecīgo mantu un viņš kā vienīgais to pēc savas gribas var ietekmēt.

[6.1.2] No apelācijas instances tiesas spriedumā izklāstītajiem faktiskajiem apstākļiem izriet, ka apsūdzētiesalikuši somā cietušajai piederošo mantu un somu novietojuši uz grīdas, kā arī pārvietojuši telpā esošo seifu, lai to iznestu ārā, tomēr pēc tam, kad iedarbojās signalizācija, SIA „LMT Retail & Logistics” klientu centra telpās ieradās apsardzes darbinieks, kurš /Persona A/ aizturēja.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka, ievērojot to, ka apsūdzētie cietušajai piederošās preces, kuras jau līdz tam bija salikuši somā, un seifu ar tajā esošajām precēm, kuras bija plānots nozagt, atstāja klientu centra telpās, lai gan viņiem pastāvēja iespēja tās paņemt līdzī, tādējādi parādot savu gribu tās paturēt kā savas, apsūdzētie mantas nolaupīšanu (zādzību) nav izdarījuši līdz galam no viņa neatkarīgu apstākļu dēļ.

Senāts konstatē, ka, kvalificējot apsūdzētā /Persona A/ darbības kā nepabeigtu zādzību, apelācijas instances tiesa nepamatoti izšķirošu nozīmi piešķīrusi tam, ka viņš mantas nav paņēmis līdzī, nevis tam, vai apsūdzētais bija ieguvis fizisku kontroli pār mantām.

Vienlaikus šāds apelācijas instances tiesas atzinums neietekmēja noziedzīgā nodarījuma kvalifikāciju pēc Krimināllikuma 15. panta ceturtās daļas un 175. panta ceturtās daļas.

Apsūdzēto darbības — cietušajai piederošo mantu ievietošana savā somā un tās novietošana uz grīdas promnešanai, vienlaikus turpinot citas mantas sagrābšanas darbības, proti, pārvietojot seifu ar mantām — liecina, ka apsūdzētie nebija ieguvuši fizisku varu pār cietušajai piederošo mantu.

Šādas darbības, lai arī vērstas uz mantas atņemšanu un faktiskās varas iegūšanu, pašas par sevi objektīvi nenorāda uz apsūdzēto fizisku kontroli pār attiecīgo mantu un cietušā atstumšanu no faktiskās varas pār mantu. Apsūdzētie veica pakāpeniskas darbības, lai nodibinātu faktisku varu pār mantu un to, ka tikai viņi pēc savas gribas to var ietekmēt, tātad manta atbilstoši likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 19.¹ panta izpratnei vēl netika prettiesiski iegūta.

Līdz ar to nav pamata nodarījumu atzīt par pabeigtu zādzību

[6.2.] Vienlaikus Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa nav pamatojusi savu atzinumu par Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 17. punktā norādītā atbildību pastiprinošā apstākļa neesību.

[6.2.1] Kriminālprocesa likuma 564. panta ceturtā daļa noteic, ka apelācijas instances tiesas nolēmuma motīvu daļā norādāms apelācijas instances tiesas atzinums par apelācijas sūdzības vai protesta pamatotību, apstākļi, ko noskaidrojusi apelācijas instances tiesa, pierādījumi, kas apstiprina apelācijas instances tiesas atzinumu, motīvi, kāpēc apelācijas instances tiesa noraida kādus pierādījumus, un likumi, pēc kuriem tā vadās.

Senāts jau agrāk ir norādījis, ka tiesas pienākums motivēt savu nolēmumu izriet no tiesībām uz taisnīgu tiesu. Kriminālprocesa likuma prasība par motivētu nolēmumu ir ievērota, ja tiesa ir motivējusi visus būtiskos atzinumus, kuriem ir nozīme lietas taisnīgā izspriešanā, un motīvu izklāsta apjoms ļauj saprast, kā tiesa nonākusi pie šiem atzinumiem (sk. *Senāta 2022. gada 5. jūlija lēmumu lietā Nr. SKK-1/2022*,

Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa minētajā tiesību normā noteikto un judikatūrā izteikto atziņu nav ievērojusi.

[6.2.2] Pirmās instances tiesa par apsūdzēto /Persona A/ un /Persona B/ atbildību pastiprinošu apstākli saskaņā ar Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 17. punktu atzinusi to, ka noziedzīgu nodarījumu izdarījusī persona sniegusi apzināti nepatiesu liecību. Tiesa secinājusi, ka apsūdzētie /Persona A/ un /Persona B/ kriminālprocesā snieguši apzināti nepatiesas liecības par mantas nolaupīšanas apstākļiem. Savukārt apelācijas instances tiesa, atceļot pirmās instances tiesas spriedumu daļā par apsūdzētajiem noteikto sodu un pieņemot šajā daļā jaunu spriedumu, norādījusi, ka apsūdzēto atbildību pastiprinoši apstākļi nav konstatējami.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka, lai arī apsūdzētā /Persona A/ liecībās sniegtajās ziņās par atsevišķiem faktiem ir konstatējamās pretrunas, tas nerada šaubas par viņa sniegto liecību patiesumu, jo viņa liecības šajā daļā apstiprina citi lietā esošie pierādījumi. Izvērtējusi /Persona B/ visa kriminālprocesa laikā sniegtās liecības, apelācijas instances tiesa atzinusi, ka apsūdzētā liecības nav patiesas, jo tās atspēko citi lietā esošie pierādījumi. Vienlaikus apelācijas instances tiesa norādījusi, ka apsūdzētā /Persona B/ liecības nav atzīstamas par apzināti nepatiesām liecībām, jo tajās norādītie fakti ir traktējami kā apsūdzētā izvēlēta aizstāvības pozīcija.

[6.2.3] Senāts norāda, ka personām, kurām ir tiesības uz aizstāvību, ir tiesības klusēt, sniegt liecību vai atteikties liecināt. Tomēr, ja persona ir izmantojusi savas tiesības un sniegusi liecības, tad viņai rodas pienākums sniegt patiesu liecību. Pienākums teikt patiesību kriminālprocesā ir vērsts uz Kriminālprocesa likuma mērķa sasniegšanu, proti, panākt krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu, ievērojot arī personu tiesību aizsardzību.

Likumdevējs ir paredzējis: ja noziedzīgu nodarījumu izdarījusī persona sniegusi apzināti nepatiesu liecību, tas atzīstams par atbildību pastiprinošu apstākli atbilstoši Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 17. punktam.

Lai varētu konstatēt atbildību pastiprinošu apstākli – noziedzīgu nodarījumu izdarījusī persona sniegusi apzināti nepatiesu liecību – tiesai, pirmkārt, jāpārlicinās, vai personai ir izskaidrotas tiesības neliecināt un viņa ir brīdināta, ka viņas liecinātais var tikt izmantots pret viņu, informēta par sekām par apzināti nepatiesas liecības sniegšanu, otrkārt, jānoskaidro, vai personas sniegtās ziņas ir uzskatāmas par liecību, treškārt, jākonstatē, ka liecība ir nepatiesa un visbeidzot, vai nepatiesu liecību sniegšana ir bijusi apzināta.

Tādējādi, lai izlemtu jautājumu par minētā atbildību pastiprinošā apstākļa esību, tiesai ir pienākums arī izvērtēt, vai personas sniegtā liecība ir apzināti nepatiesa.

[6.2.4] Senāts konstatē, ka apelācijas instances tiesa nav motivējusi, kāpēc apsūdzēto liecībās norādītās ziņas nav uzskatāmas par nepatiesām.

Liecība ir uzskatāma par nepatiesu, ja tajā ir pilnīgi vai daļēji sagrozīti fakti, noliegti patiesie apstākļi vai sniegtas īstenībai neatbilstošas ziņas, kas tieši attiecas uz lietu un no kurām ir atkarīga kriminālprocesa norise. Proti, personai nevar iestāties negatīvas sekas par nepatiesas liecības sniegšanu, ko persona sniegusi pārliecībā, ka tās sniegtā informācija ir patiesa. Līdz ar to kā atbildību pastiprinošu apstākli nevar atzīt to, ja sniegtās liecības patiesums ir atkarīgs no tādiem apstākļiem, par kuriem persona nevarēja zināt. Tāpat personas attieksme pret apsūdzību nav vērtējama kā, iespējams, apzināti nepatiesas liecība (13. Saeimas likumprojekta Nr. [427/Lp13](#) „Grozījumi Kriminālprocesa likumā” [papildinātā anotācija](#)).

Arī juridiskajā literatūrā norādīts, ka kategorija „nedrīkst sniegt apzināti nepatiesas liecības” nav attiecināma uz vainas atzīšanu vai noliegšanu, viedokli par inkriminētā nodarījuma juridiskās kvalifikācijas pareizību vai nepareizību, savu vai citu personu darbības novērtējumu (nošķirams no stāstījuma par darbības saturu un izpausmi) utt. Savukārt liecinājums par faktiem, kuri kriminālprocesā pierādāmi, ir pakļaujams prasībai liecināt patiesi, un šādā gadījumā apzināti nepatiesām liecībām par to var būt negatīvas sekas (Meikališa Ā.,

Tādējādi personas paustā attieksme pret apsūdzību, viedoklis, domas, secinājumi un uzskati ir nošķirama no apzināti nepatiesas liecības, kurā ir pilnīgi vai daļēji sagrozīti fakti, noliegti vai noklusēti patiesie apstākļi, sniegtas īstenībai neatbilstošas ziņas, kas tieši attiecas uz pierādīšanas priekšmetā ietilpstošiem apstākļiem un kuriem ir nozīme konkrēto krimināltiesisko attiecību taisnīgā noregulējumā. Turklāt nav nozīmes, kādi citi pierādījumi iegūti par faktiem, par kuriem apsūdzētais nepatiesi liecināja, jo pretējā gadījumā liecinošās personas atbildība būtu atkarīga no nejaušības.

[6.2.5] Senāts konstatē, ka /Persona A/ un /Persona B/ kriminālprocesā snieguši ziņas par mantas nolaupīšanas apstākļiem.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka pirmstiesas kriminālprocesā /Persona B/ noliedzis savu līdzdalību zādzības izdarīšanā, savukārt atrašanos automašīnā zādzības izdarīšanas laikā netālu no zādzības izdarīšanas vietas skaidrojis ar to, ka 2021. gada 8. oktobrī bez konkrēta mērķa viens kā tūrists ar automašīnu „Opel” no Rumānijas ieradies Latvijā, nakšņojis automašīnā un tālāk vēlēties doties uz Poliju, savukārt pirmās instances tiesā un apelācijas instances tiesā /Persona B/ liecinājis, ka viņam par plānoto zādzības izdarīšanu nekas nebija zināms, ticis nolīgts kā taksometra šoferis, lai kādu personu aizvestu uz Latviju un pēc tam atpakaļ uz Rumāniju, par ko viņam solīts samaksāt.

Līdz ar to no apelācijas instances tiesas sprieduma izriet, ka apsūdzētais /Persona B/ sniedzis atšķirīgus un savstarpēji pretrunīgus skaidrojumus par atrašanos zādzības izdarīšanas vietas tuvumā, kā arī sniedzis faktiskajiem apstākļiem neatbilstošas liecības par to, ka viņš nav piedalījies zādzības izdarīšanā.

Savukārt apsūdzētais /Persona A/ sniedzis atšķirīgas liecības par /Persona B/ informētību par zādzības izdarīšanu, automašīnas numurzīmju maiņu un citiem apstākļiem, uz ko kasācijas protestā pamatoti arī norādījusi prokurore.

Tādējādi apelācijas instances tiesa bija jāsniedz pamatojums par šo liecību patiesumu.

Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa savu atzinumu par Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 17. punktā norādītā atbildību pastiprinošā apstākļa nekonstatēšanu apsūdzētajiem nav motivējusi atbilstoši Kriminālprocesa likuma 564. panta ceturtās daļas prasībām. Minētais pārkāpums atzīstams par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575. panta trešās daļas izpratnē, kas novedis pie nelikumīga nolēmuma.

[6.3] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atceļams daļā par apsūdzētajam /Persona A/ noteikto sodu pēc Krimināllikuma 15. panta ceturtās daļas un 175. panta ceturtās daļas un galīgo sodu, par apsūdzētajam /Persona B/ noteikto sodu pēc Krimināllikuma 20. panta ceturtās daļas, 15. panta ceturtās daļas un 175. panta ceturtās daļas. Atceltajā daļā lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[7] Ņemot vērā, ka apelācijas instances tiesai lieta atceltajā daļā tiesai ir jāizskata no jauna atbilstoši Kriminālprocesa likuma 53. nodaļas prasībām, apsūdzētā /Persona A/ kasācijas sūdzībā norādītie argumenti par viņam nosakāmo sodu netiek vērtēti.

[8] Kriminālprocesa likuma 588. panta 3.¹ daļa noteic: ja kasācijas instances tiesa pieņem šā likuma 587. panta pirmās daļas 2. punktā paredzēto lēmumu, tā izlemj jautājumu arī par drošības līdzekli.

Apsūdzētajiem /Persona A/ un /Persona B/ pirmstiesas kriminālprocesā piemērots drošības līdzeklis – apcietinājums –, kas ar apelācijas instances tiesas spriedumu atstāts negrozīts.

No lietā pieejamās informācijas izriet, ka 2024. gada 9. martā /Persona B/ un 2024. gada 9. septembrī /Persona A/ no apcietinājuma izskatāmajā lietā atbrīvoti sakarā ar tiesas piespriedēto soda termiņa beigām.

Senāts atzīst, ka drošības līdzekļa piemērošanai apsūdzētajiem šajā kriminālprocesa stadijā nav tiesiska pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585. un 587. panta pirmās daļas 2. punktu, Senāts
nolēma

atcelt Vidzemes apgabaltiesas 2023. gada 3. novembra spriedumu daļā par /Persona A/ (*/Persona A/*) noteikto sodu pēc Krimināllikuma 15. panta ceturtās daļas un 175. panta ceturtās daļas;

par galīgā soda noteikšanu saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo, trešo un piekto daļu;

par /Persona B/ (*/Persona B/*) noteikto sodu pēc Krimināllikuma 20. panta ceturtās daļas, 15. panta ceturtās daļas un 175. panta ceturtās daļas;

atceltajā daļā lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai Vidzemes apgabaltiesai;

pārējā daļā Vidzemes apgabaltiesas 2023. gada 3. novembra spriedumu atstāt negrozītu.

Lēmums nav pārsūdzams.

A. Uminskis A. Poļakova I.
Radzeviča